

عنوان مقاله:

بهشت گمشده: مطالعه نقش طاووس در نمای بیرونی بناهای تاریخی شهر اصفهان

محل انتشار:

دوفصلنامه هنرهای صناعی ایران، دوره 5، شماره 1 (سال: 1401)

تعداد صفحات اصل مقاله: 12

نویسندگان:

فروش شمیلی - استادیار هنرهای تجسمی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران

بهاره جهانمرد حسین آبادی - دانشجوی دکتری هنرهای اسلامی، دانشکده هنرهای صناعی اسلامی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران

خلاصه مقاله:

نقش طاووس با ویژگی های بصری گوناگون در نمای بیرونی برخی بناهای مذهبی و غیرمذهبی شهر اصفهان به طور متنوع یا تکرارشونده جلوه گر شده است. صورت ظاهری این نگاره ها با مفاهیم مختلف اساطیری، باورهای باستانی و اعتقادات اسلامی، در بستر زمانی چندصد سال درمی آمیخته و مهارت هنرمندان ایرانی را آشکار ساخته اند. این پژوهش در ابتدا به بررسی پیشینه طاووس و جایگاه آن در هنر ایران باستان و دوره اسلامی و پس از آن به مطالعه ساختار بصری نقوش طاووس در نمای بیرونی بناهای اصفهان پرداخته است. روش پژوهش بر اساس یافته های میدانی و مطالعات کتابخانه ای و با روش توصیفی تحلیلی است. بررسی پیش رو مفاهیم و ریخت شناسی نقوش طاووس و سیر تحول آن را ارزیابی کرده است. شیوه ترسیم نقوش، بیشتر به صورت ترکیبی از شمایی و استیلایزه است که به اشکال متنوعی ایجاد شده اند. هنرمندان در ترسیمات خود، هم از حالات طبیعی جانور الهام گرفته و هم آن را با بیان ذهنی خود درآمیخته اند که ارتباطی میان دو نوع متفاوت تفکر اسلام شیعی و باورهای پیش از آن به وجود آورده است. نتایج تحقیق نشان می دهد از میان ۱۸ نمونه مطالعاتی، ۱ مورد متعلق به قدیمی ترین نمونه برجای مانده یعنی بنای مسجد جورجیر از دوره دیلمی است. اوج بازتاب نقش مایه طاووس در دوره صفوی (۸ مورد) و در بناهای مذهبی است. در دوره قاجار، ۲ مورد و در دوره پهلوی و جمهوری اسلامی، ۷ نمونه وجود دارد که شباهت فرمی و رنگی آن نشان دهنده احیای کاشی کاری و مضامین دوره صفویه است. در بیشترین حالت، طاووس از نمای جانبی با چتر نیمه بسته (۱۳ مورد)، به عنوان عنصر نگهبان در کنار درخت زندگی است، و از نمای مقابل ۵ نقش تکی با چتر باز شده وجود دارد. همچنین در ترکیب بندی ها بیش از همه رنگ های سبز، آبی فیروزه ای، لاجوردی، قهوه ای و از اواخر صفوی و قاجار رنگ زرد و قرمز وجود دارد، که با قاب های هندسی، مازه دار، تیزه دار و گاهی همراه با کتیبه طراحی شده است.

کلمات کلیدی:

نقش مایه طاووس، ساختار بصری، بناهای اصفهان، رنگ و فرم

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1553732>

